

УДК 378

Смолінська О.Є., к.п.н., доцент,
Драч М.П., к.вет.н., доцент[©]

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ ЦІЛЕЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ І ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО ВИПУСКНИКІВ

У статті розглянуто проблему цілепокладання в університетській освіті, у їх зв'язку із проекцією професійного майбутнього випускників.

Ключові слова: цілепокладання, університетська освіта, культурно-освітній простір, професійна діяльність.

Питання, пов'язані з визначенням цілей освіти, у зв'язку із економічною та інформаційною глобалізацією набули нового змісту. В Україні саме держава, через своєрідне делегування своїх повноважень, установлює єдині цілі освіти для всіх рівнів освітньої системи, структурними одиницями якої є також університети. У зв'язку зі змінами, що вже відбулися у вищій освіті, в тому числі через необхідність пристосування до життя в єдиному освітньому просторі Європи, університети є достатньо самостійними у виборі цільових установок своєї діяльності, їх конкретизації у власній місії, специфічному втіленні. Саме тому проблема цілепокладання в освіті поширюється не тільки на центральні органи управління всією системою, а й на її локальні осередки, які, власне, будучи носіями певних культурно-освітніх цінностей та діючи в єдиному просторі, надають меті життєвості, наближаючи план її реалізації до суспільних потреб.

Взаємодія університетської освіти з різномірним зовнішнім середовищем, у тому числі реалізація делегованої державою функції цілепокладання, визначає, по-перше, високий рівень декларованої відповідальності за результат, тобто якість випускника, по-друге, практичну відсутність бодай формальної відповідальності за його майбутнє професійне життя, результати професійної діяльності. Цілепокладання, що повинно об'єднувати цілеформування як суб'єктивно-ідеальний образ бажаного та цілереалізацію як втілення цього образу в об'єктивно-реальному результаті діяльності, через це втрачає цілісність, оскільки, з одного боку, мета формується централізовано-об'єктивно через законодавчі, нормативні акти щодо освіти, а втілюється організаційно-суб'єктивно у конкретних культурно-освітніх реаліях. Подолання такої суперечності можливе тільки на перерізі повноважень "система освіти-суб'єкт освіти (у контексті цієї публікації — університет)", "суб'єкт освіти (університет)-суб'єкти освіти (викладачі, студенти)", що методологічно співвідносяться як зміст і форма.

[©] Смолінська О.Є., Драч М.П., 2012

Мета написання статті — увиразнити формулювання цілей університетської освіти ветеринарних лікарів у контексті сучасних підходів до суб'єктно орієнтованого культурно-освітнього простору вищих навчальних закладів.

Проблема зниження рівня формалізації цільової спрямованості освіти, зокрема з ветеринарної медицини, пов'язана і з проблемою університетської автономії, і з традиційно високим академізмом української вищої освіти, і зі зміною культурно-освітньої парадигми, що, в підсумку, загострює кризові явища, пов'язані, в першу чергу, із самоідентичністю не тільки на особистісному, а й на організаційному рівні. Гуманістична культурно-освітня парадигма, що повільно і складно, проте невпинно відвойовує позиції у технократичній, залишає людині місце для реалізації її особистої свободи, прийняття рішень тощо. Виходячи з цього, нами сформульовані два напрями визначення цілей університетської освіти: 1) індивідуальний інтелектуальний розвиток майбутнього лікаря ветеринарної медицини, 2) його кар'єрні орієнтації. Ці вектори цілей смислово можуть як об'єднуватися, так і протиставлятися, проте не заперечують один одного. Процес вибору напряму цілепокладання — достатньо складний, оскільки наявна одночасна діяльність особистості та організації, взаємодії різнорівневих цінностей, життєвих пріоритетів, що відбуваються в культурно-освітньому просторі системи освіти в цілому та університету зокрема.

Розглянемо обидва формулювання. Першою, яка більш очевидно відповідає вищевказаним концептам культури, є мета забезпечення університетською освітою індивідуального інтелектуального розвитку, що, без сумніву, гарантує (у випадку реалізації) ряд переваг для майбутнього професійного життя випускника. Це і підсилення суспільних позицій як представника інтелігенції, що особливо важливо — сільської, і зміцнення “Я-концепції”, і здатність до самовиховання та подальшого саморозвитку, отже — наявність перспектив. Виходячи із необхідності особистісно орієнтованого (С. Бондаревська) професійного навчання та виховання, університетська освіта створює передумови для подальшого проектування суб'єкт-суб'єктних комунікацій, індивідуалізації навчально-виховного процесу, що позитивно впливатиме на якість праці випускників. З іншого боку — в сучасних умовах організації аудиторної системи реалізація особистісно орієнтованих підходів чи повністю їх [особистісно орієнтовані підходи] заперечує, зміщуючись у бік тьюторства, чи обмежує дієвість, переставляючи акценти зі знань, компетенцій на стосунки, комунікації. Сучасний лікар ветеринарної медицини повинен бути носієм низки потенціалів, що складно піддаються зчисленню, кількісній діагностиці [3]:

- 1) потенціал взаємодії вродженої та набутої схильності до лікарської діяльності;
- 2) потенціал особистого ставлення до професійної діяльності (наближає цілі індивідуального розвитку та кар'єрні орієнтації в точці якісних характеристик культурно-освітнього простору конкретного університету,

існуючих та діючих культурних явищ, організаційної/корпоративної, мотиваційної культури. Професійна лікарська діяльність викладачів в університетських клініках формує визначене смислове, емоційне наповнення майбутньої професійної лікарської діяльності випускників, їх емоційно-оцінне ставлення до професії. Крім того, достатньо впливовими також є смисли, що “живуть” в інформаційному просторі, створюваному ЗМІ);

3) потенціал можливості виконання своєї роботи на тому рівні уявлень, що визначається професійною підготовкою та індивідуальним розумінням сутності професійної діяльності лікаря ветеринарної медицини (можливості задіяння цього потенціалу прямо пов'язані з рівнем розвитку університетської науки, залученістю майбутніх ветеринарних лікарів до наукової діяльності, проведенням реально необхідного, а не формального наукового пошуку в конкретному ВНЗ);

4) потенціал професіоналізму, тобто ступінь інтегрованості системи набутих знань, умінь та навичок зі способами професіонального мислення, прийняття рішень (кар'єрні орієнтації, порівняно з інтелектуальним розвитком, відкривають ширші можливості для формування цього потенціалу).

Рух у напрямі досягнення цілей індивідуального інтелектуального розвитку випускників, таким чином, є процесом культуровідповідним, оскільки “культура робить з наукою те ж, що раніше робила професія: вона відбирає з науки все життєво найнеобхідніше для того, щоб тлумачити наше існування [2, 96]”.

Щодо другого напрямку цілепокладання в університетській освіті — кар'єрних орієнтацій — то, хоча дослідники і пояснюють їх зміст як проміжну змінну між особистістю та організацією [5, 87-89], тим не менше, вона визначає шляхи соціально спрямованого саморозвитку та особистісного зростання, включаючи одночасно їх напрями та способи здійснення, тобто “інструменти”, формується протягом років [4]. Отже, в університетській освіті складно врахувати ще не усталені кар'єрні орієнтації, хоча, на підставі розуміння організаційної структури закладів ветеринарної медицини, проєктивних поведінкових моделей, з урахуванням “кар'єрних якорів”, сформульованих Е. Шейном [7], які ще належить адаптувати до лікарських професій, можливе культивування відповідної мотивації. Кар'єрні орієнтації в процесі університетської освіти можуть проявлятися спочатку як загальні професійні орієнтації (бажання в майбутньому завоювати повагу колег, досягти визнання власної професійної компетентності), потім — як загальні організаційні орієнтації (прагнення до просування службовою драбиною) [6]. Перешкоджати виникненню кар'єрних орієнтацій ще під час навчання можуть внутрішні та зовнішні фактори, серед яких, у контексті цієї публікації, досить неоднозначним є вплив сутності університету, його культурно-освітній простір, що розширюють підготовку фахівця, реалізуючи принцип культуровідповідності, та, одночасно, “розмиваючи” власне професійні критерії підготовленості. Це може призводити до того, що молодь, не бачачи конкретних організаційних та економічних перспектив, відмовляється від

професійної діяльності, ще не приступивши до неї практично. Таким чином втрачається потенціал молодих, освічених людей, здатних, реалізуючи свої індивідуальні інтелектуальні можливості та втілюючи кар'єрні орієнтації, здійснити серйозний культурно-освітній прорив.

Підводячи підсумки, зауважимо, що обидва цільові напрями університетської освіти повинні втілюватися в сучасному навчально-виховному процесі, питання про можливість їх об'єднання чи протиставлення покликане, скоріше, загострити увагу на різних аспектах університетського життя, тісно пов'язаного як з існуючою патріархальною академічною традицією, так і з сучасними суспільними, економічними тенденціями.

Література

1. Глузман О.В. Методологічні засади дослідження університетської педагогічної освіти / Олександр Володимирович Глузман // Психологія і суспільство. — 2008. — № 2. — С. 8 — 44.
2. Ортега-і-Гассет Х. Місія Університету // Ідея Університету: антологія / Упоряд.: М.Зубицька, Н.Бабалик, З.Рибчинська; відп. ред. М.Зубицької. — Львів : Літопис, 2002. — С. 67 — 107.
3. Павлюк М.М. Особливості професійного становлення педагога в умовах суспільних змін [Електронний ресурс] / М.М.Павлюк. — Режим доступу : http://novyn.kpi.ua/2008-1/08_Pavluk.pdf
4. Провоторова Н.В. Психологічний аналіз кар'єрних орієнтацій держслужбовців [Електронний ресурс] / Н.В.Провоторова. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psychol/2009_29/15.html
5. Шейн Э. Организационная культура и лидерство: Построение. Эволюция. Совершенствование / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2002. — 336 с.
6. Gouldner A. W. The Coming Crisis in Western Sociology. — N. — Y. : Heinemann Educational Publishers , 1971. — 528 p.
7. Shein E.H. Career Anchors: Discovering your real values. — San Diego, Calif.: University Associates, 1990. — 67 p.

Summary

O.Ye. Smolinska, M.P. Drach

The article deals with purposefulness of university education, directed on the quality of future professional life of graduating students.

Key words: *purposefulness, university education, cultural and educational space, professional activity.*